

*Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
im. prof. Stanisława Tarnowskiego
w Tarnobrzegu*

Instytut Przedsiębiorczości i Zarządzania

Synteza

*Od uwarunkowań do natury i atrybutów
przedsiębiorczości*

Tarnobrzeg 2002-2010

I. Dotychczasowe pięć konferencji naukowych organizowanych przez Instytut Przedsiębiorczości i Zarządzania Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu

Tytuł: Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – szanse i zagrożenia

4-6 wrzesień 2002

Problematyka badawcza:

- Teoretyczne aspekty przedsiębiorczości.
- Społeczno-kulturowe przesłanki przedsiębiorczości.
- Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw.
- Regionalne przesłanki przedsiębiorczości.

Publikacja: Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości - szanse i zagrożenia, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2003.

Ośrodki akademickie:

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Uniwersytet Jagielloński

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Uniwersytet Rzeszowski

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Uniwersytet Gdański

Akademia Morska w Gdyni

Uniwersytet Warszawski

Politechnika Wrocławska

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Politechnika Rzeszowska

Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej

Uczestnicy konferencji:

prof. dr hab. Mariusz Bratnicki, prof. dr hab. Krystyna Chałas, prof. dr hab. Małgorzata Czerska, prof. dr hab. Józefa Famielec, prof. dr hab. Kazimierz Górka, prof. dr hab. Ber Haus, prof. dr hab. Henryk Jagoda, prof. dr hab. Jan Jeżak, ks. prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk, prof. dr hab. Kazimierz Krzakiewicz, prof. dr hab. Jerzy Kurnal, prof. dr hab. Jan Lichtarski, prof. dr hab. Stanisław Marczuk, prof. dr hab. Mieczysław Moszkowicz, prof. dr hab. Bogdan Nogalski, prof. dr hab. Kazimierz Perechuda, prof. dr hab. Krystyna Poznańska, prof. dr hab. Ryszard Rutka, prof. dr hab. Jerzy Tocki, prof. dr hab. Andrzej Piotr Wiatrak;

dr Halina Czubasiewicz, dr Stanisław Domaradzki, dr Paulina Filip, dr Krzysztof Firlej, dr Mariola Grzebyk, dr Lidia Kaliszczak, dr Waldemar Kalita, dr inż. Mirosław Karaś, dr Jarosław Karpacz, dr Mirosław Kurek, dr Renata Brajer-Marczak, dr Witold Nowak, dr Jadwiga Pawłowska, dr inż. Janusz Prus, dr Krzysztof Safin, dr Krystyna Sieniawska, dr inż. Janusz Strojny, dr Katarzyna Szara, dr Teresa Bal-Woźniak, dr inż. Dariusz Wyrwa;

mgr Witold Bochyński, mgr Ewa Bonusiak, mgr Liliana Ciszewska, mgr Beata Ujda-Dyńka, mgr Bartłomiej J. Gabryś, mgr Beata Hryń, mgr Anna Małek, mgr Anna Wójcik-Karpacz, mgr Krystyna Kmiotek, mgr Anna Marciszewska, mgr Marzena Jankowska-Mihułowicz, mgr Jan Olko, mgr Teresa Piecuch, mgr Robert Rogowski, mgr Marta Szałańska, mgr Waldemar Szponder, mgr Magdalena Ścigała, mgr Tadeusz Zych.

Tytuł: Uwarunkowania przedsiębiorczości

9-10 wrzesień 2004

Problematyka badawcza:

- Fenomen przedsiębiorczości - mechanizmy i doświadczenia funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw w polskiej gospodarce.
- Intraprzsiębiorczość.
- Etyczny i społeczno-kulturowy wymiar przedsiębiorczości.

Publikacja: Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2004.

Ośrodki akademickie:

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Uniwersytet Rzeszowski

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Politechnika Wrocławska

Uniwersytet Gdański

Politechnika Rzeszowska

Uniwersytet Warszawski

Uniwersytet Zielonogórski

Uczestnicy konferencji:

dr hab. Jadwiga Adamczyk, prof. dr hab. Mieczysław Adamowicz, dr hab. Krystyna Chałas,
dr hab. Georgij Czerewko, prof. dr hab. Małgorzata Czerska, dr Halina Czubasiewicz,
prof. dr hab. Józefa Famielec, prof. dr hab. Mirosław Granat, prof. dr hab. Kazimierz Górka,
prof. dr hab. Ber Haus, prof. dr hab. Henryk Jagoda, prof. dr hab. Jan Jeżak,
prof. dr hab. Bogdan Kościk, ks. prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk, prof. dr hab. Jan

Lichtarski, prof. dr hab. Stanisław Marczuk, prof. dr hab. Mieczysław Moszkowicz, prof. dr hab. Bogdan Nogalski, prof. dr hab. Kazimierz Perechuda, dr hab. Krystyna Poznańska, prof. dr hab. Ryszard Rutka, ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski, dr hab. Jerzy Tocki, prof. dr hab. Andrzej Piotr Wiatrak , dr hab. inż. Stanisław Wołek;

dr Renata Marks-Bielska, dr Jerzy Lech Czarnota, dr Franciszek Danielewski, dr Stanisław Domaradzki, dr Tadeusz Gardziel, dr Mariola Grzebyk, dr inż. Alicja Kowalczyk-Juśko, dr Lidia Kaliszczak, dr Waldemar Kalita, dr Jarosław Karpacz, dr Anna Wójcik-Karpacz, dr Anna Kieszkowska, dr inż. Zdzisław Kryński, dr Andrzej Kubasik, dr Wiesława Kuźniar, ks. dr Stanisław Lis, ks. dr Janusz Mierzwa, dr Renata Nesterowicz, dr Monika Piątek, dr Alicja Winnicka-Popczyk, dr Wojciech Popczyk, dr inż. Janusz Prus, dr Krzysztof Safin, dr Krystyna Serafin, dr Aneta Stosik, dr inż. Janusz Strojny, dr Katarzyna Szara, dr Wiesław Szopiński, dr Piotr Szulich, dr Katarzyna Szelałowska-Rudzka, dr Arkadiusz Tuziak, dr Bożena Tuziak, dr Teresa Zbyrad;

mgr Katarzyna Bajońska, mgr Witold Bochyński, mgr Liliana Ciszewska, mgr Anna Chochowska, mgr Krzysztof Chochowski, mgr Piotr Długosz, mgr Beata Ujda-Dyńska, mgr Monika Kocur, mgr Robert Rogowski, mgr Radosław Sałata, mgr Mirosław Sekuła, mgr Joanna Stańczyk, mgr Marcin Szulakowski, mgr Magdalena Ścigała, mgr Anna Zych.

Tytuł: Uwarunkowania przedsiębiorczości – aspekty ekonomiczne i antropologiczno-społeczne

18-19 wrzesień 2006

Problematyka badawcza:

- Antropologiczno-społeczne aspekty aktywności człowieka.
- Przedsiębiorczość w procesie działania człowieka i jej aspekt etyczny.

Publikacja: Uwarunkowania przedsiębiorczości - aspekty ekonomiczne i antropologiczno-społeczne, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2006.

Ośrodki akademickie:

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Uniwersytet Rzeszowski

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Politechnika Śląska

Uniwersytet Zielonogórski

Uniwersytet Gdański

Akademia Morska w Gdyni

Uniwersytet Warszawski

Uczestnicy konferencji:

prof. dr hab. Henryk Bieniok, prof. dr hab. Józef Boroń, prof. dr hab. Małgorzata Czerska, prof. dr hab. Halina Czubasiewicz, prof. dr hab. Józefa Famielec, prof. dr hab. Henryk Jagoda, prof. dr hab. Jan Jeżak, ks. prof. zw. dr hab. Stanisław Kowalczyk, prof. dr hab. Teresa Kraśnicka, prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski, prof. dr hab. Kazimierz Krzakiewicz,

prof. dr hab. Jan Lichtarski, prof. dr hab. Stanisław Marczuk, prof. dr hab. Daniel Markowski, prof. dr hab. Mieczysław Moszkowicz, prof. dr hab. Bogdan Nogalski, prof. dr hab. Kazimierz Perechuda, dr hab. Krystyna Poznańska, prof. dr hab. Ryszard Rutka, prof. dr hab. Kazimierz Zimniewicz;

dr Krzysztof Chochowski, dr Franciszek Danielewski, dr Paulina Filip, dr Mariola Grzebyk, dr Lidia Kaliszczak, dr Waldemar Kalita, dr Anna Kieszkowska, dr Aleksander Kasprzyk, dr Andrzej Kubasik, dr Mirosław Kurek, dr Wiesława Kuźniar, ks. dr Stanisław Lis, dr Jan Mróz, dr Renata Nesterowicz, dr Artur Ostromecki, dr Jadwiga Pawłowska-Mielech, dr Wojciech Popczyk, dr Łukasz Popławski, dr Robert Rogowski, dr Tadeusz Rymarz, dr Krystyna Serafin, ks. dr Piotr Setlak, dr Paweł Sikora, dr Andrzej Stańda, dr Katarzyna Szara, dr Katarzyna Szelałowska-Rudzka, dr Wiesław Szopiński, dr Piotr Szulich, dr Janusz Śniadecki, dr Anna Szylar, dr Arkadiusz Tuziak, dr Bożena Tuziak, dr Wiesław Warzecha, dr Katarzyna Zagulak, dr Marek Ziemba, dr Tadeusz Zych;

mgr Bożena Andrychowicz, mgr Urszula Bąk, mgr Joanna Biernicka, mgr Witold Bochyński, mgr Agnieszka Buś-Bidas, mgr Anna Chochowska, mgr Beata Ujda-Dyńska, mgr Wojciech Głód, mgr Beata Gołda, mgr Marta Jasionek, mgr Bożena Kos, mgr Dawid Kuraś, mgr Liliana Mierzwińska, mgr Jan Olko, mgr Ewa Paszta, mgr Agnieszka Przybyłowska, mgr Anna Rawska, mgr Mariola Rozmus, mgr Bogusława Serwan, mgr Bogusław Szwedo, mgr Szymon Zimniewicz, mgr Dorota Ziolo, mgr Magdalena Zwolska, mgr Anna Zych.

Tytuł: Uwarunkowania przedsiębiorczości – różnorodność i zmienność

21-22 wrzesień 2008

Problematyka badawcza:

- Twórczość i proinnowacyjna aktywność.
- Różnorodność, zmiana i przedsiębiorczość.
- Niezmienność a przedsiębiorczość.

Publikacja: Uwarunkowania przedsiębiorczości - różnorodność i zmienność, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2008.

Ośrodki akademickie:

Akademia Rolnicza w Krakowie

Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Uniwersytet Rzeszowski

Uniwersytet Łódzki

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach

Akademia Ekonomiczna im. Karola Adameckiego w Katowicach

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Politechnika Śląska

Uniwersytet Zielonogórski

Uniwersytet Gdański

Akademia Morska w Gdyni

Uniwersytet Warszawski

Uczestnicy konferencji:

prof. dr hab. Jadwiga Adamczyk, prof. zw. dr hab. Henryk Bieniok, prof. zw. dr hab. Mariusz Bratnicki, prof. dr hab. Janusz Czekaj, prof. zw. dr hab. Małgorzata Czerska, prof. dr hab. Halina Czubasiewicz, prof. zw. dr hab. Józefa Famielec, prof. zw. dr hab. inż. Małgorzata Gableta, prof. zw. dr hab. Kazimierz Górka, prof. zw. dr hab. Henryk Jagoda, prof. zw. dr hab. Zdzisław Jasiński, prof. dr hab. Maria Wanda Kopertyńska, prof. zw. dr hab. Jan Lichtarski, prof. dr hab. Mieczysław Moszkowicz, prof. dr hab. Jerzy Niemczyk, prof. zw. dr hab. Bogdan Nogalski, prof. zw. dr hab. Kazimierz Perechuda, prof. dr hab. Mieczysław Przybyła, prof. zw. dr hab. Maria Romanowska, prof. zw. dr hab. Ryszard Rutka, prof. zw. dr hab. Jan Skalik, prof. zw. dr hab. Jan Stachowicz, prof. zw. dr hab. Janina Stankiewicz, prof. zw. dr hab. Stanisław Sudoł, prof. zw. dr hab. Andrzej Piotr Wiatrak;

dr Agnieszka Buś-Bidas, dr Wojciech Cieśliński, dr inż. Anna Cierniak-Emerych, dr Mirosław Czapiewski, dr Franciszek Danielewski, dr Paulina Filip, dr Mariola Grzebyk, dr Alicja Jasińska, dr Lidia Kaliszczak, dr Waldemar Kalita, dr Anna Wójcik-Karpacz, dr Ewa Kosak, dr Andrzej Kubasik, dr Mirosław Kurek, dr Renata Nesterowicz, dr Agata Pietroń-Pyszczyk, dr Alicja Winnicka-Popczyk, dr Wojciech Popczyk, dr Katarzyna Szara, dr Katarzyna Szelaągowska-Rudzka, dr Wiesław Szopiński, dr Agnieszka Szpitter, dr Piotr Szulich, dr Marian Wójcik, dr Bernard Ziębicki, dr Tadeusz Zych;

mgr Bożena Andrychowicz, mgr Witold Bochyński, mgr Beata Ujda-Dyńska, mgr Andrzej Karasek, mgr Dawid Kuraś, mgr Przemysław Leończyk, mgr Anna Mazurkiewicz, mgr Liliana Mierzwińska, mgr Marta Moczulska, mgr Ewa Paszta, mgr Anna Zych.

Tytuł: Uwarunkowania przedsiębiorczości – różnorodność i jedność

21-22 września 2010

Problematyka badawcza:

- Jedność osoby przedsiębiorcy a różnorodność otoczenia.
- Nieograniczoność możliwości osoby przedsiębiorcy a dążenie ku doskonałości i niedoskonałości. Aspekty prakseologiczne, etyczne i kulturowe.
- Wyzwania dla przedsiębiorczości wobec nieznanej przyszłości - problemy innowacyjności i konkurencyjności.

Publikacja: Uwarunkowania przedsiębiorczości - różnorodność i jedność, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2010.

Ośrodki akademickie:

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Uniwersytet Jagielloński

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Szkoła Główna Handlowa

Uniwersytet Rzeszowski

Uniwersytet Łódzki

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Politechnika Śląska

Uniwersytet Zielonogórski

Uniwersytet Gdański

Akademia Morska w Gdyni

Politechnika Śląska w Gliwicach

Uniwersytet Warszawski

Uczestnicy konferencji:

prof. zw. dr hab. Małgorzata Bednarczyk, prof. zw. dr hab. Henryk Bieniok, prof. zw. dr hab. Mariusz Bratnicki, prof. dr hab. Janusz Czekaj, prof. zw. dr hab. Małgorzata Czerska, prof. dr hab. Halina Czubasiewicz, prof. dr hab. Zbigniew Dworzecki, prof. zw. dr hab. Józefa Famielec, prof. zw. dr hab. inż. Małgorzata Gableta, prof. zw. dr hab. Kazimierz Górka, prof. dr hab. Bogusław Kaczmarek, prof. dr hab. Andrzej Kaleta, prof. dr hab. Teresa Kraśnicka, prof. zw. dr hab. Bogdan Nogalski, prof. dr hab. Mieczysław Przybyła, prof. zw. dr hab. Jerzy Rokita, prof. zw. dr hab. Maria Romanowska, prof. zw. dr hab. Ryszard Rutka, prof. zw. dr hab. Jan Skalik, prof. zw. dr hab. Jan Stachowicz, prof. zw. dr hab. Janusz Strużyna, prof. zw. dr hab. Andrzej Piotr Wiatrak, dr hab. Tadeusz Zych;

dr Andrzej Bodak, dr Agnieszka Buś-Bidas, dr Wojciech Cieśliński, dr inż. Anna Cierniak-Emerych, dr Mirosław Czapiewski, dr Krzysztof Ćwik, dr Franciszek Danielewski, dr Paweł Frączek, dr Lidia Kaliszczak, dr Waldemar Kalita, dr Jarosław Karpacz, dr Anna Wójcik-Karpacz, dr Małgorzata Kożuch, dr Wiesława Kuźniar, dr Anna Kwiatkowska, dr Agnieszka Majka, dr Jadwiga Pawłowska-Mielech, dr Mirosław Moroz, dr Marta Moczulska, dr Renata Nesterowicz, dr Anna Krejner-Nowecka, dr Agata Pietroń-Pyszczek, dr Magdalena Pichlak, dr Józef Rejman, ks. dr Piotr Setlak, dr Katarzyna Szelągowska-Rudzka, dr Wiesław Szopiński, dr Witold Szumowski;

mgr Bożena Andrychowicz, mgr Beata Ujda-Dyńka, mgr Patrycjusz Gronczewski, mgr Dawid Kuraś, mgr Anna Mazurkiewicz, mgr Liliana Mierzwińska, mgr Anna Molter, mgr Ewa Paszta, mgr Olga Tomkowiak, mgr Anna Zych.

II. Próba syntezy

Referaty oraz artykuły naukowców biorących udział w dotychczasowych konferencjach pozwoliły na zebranie ogromnego materiału zawierającego różnorodny katalog uwarunkowań przedsiębiorczości. Wskazano bowiem kilkaset takich uwarunkowań pogrupowanych według różnorodnych kryteriów.¹ Dotychczasowe dyskusje okazały się niewystarczające w uzyskaniu jednoznacznej odpowiedzi na pytanie czym jest przedsiębiorczość² oraz jakie są jej podstawowe

¹ Przeprowadzona próba klasyfikacji uwarunkowań przedsiębiorczości stwarza sytuację podobną do próby wyodrębnienia obiektu humanistyki i przyrodoznawstwa. Ogólne stwierdzenie, że humanistyka zajmuje się kulturą a przyrodoznawstwo naturą nie jest ostre. Wskazuje to na pewne cechy kultury, które odróżniają ją od natury. Kultura jest działaniem lub wytworem psychiki ludzkiej, a natura istnieje niezależnie od takich operacji. Po wtóre kultura wskazuje na wartości, które wiążą się z działaniem lub wytworami psychiki ludzkiej. Jednak linia podziału między kulturą a naturą nie jest wyraźna (trudno czasem zaliczyć pewien przedmiot do jednej lub drugiej dyscypliny np. człowieka, sportowca). Wydaje się zasadna próba przybliżenia odpowiedzi na zagadnienie: czy kategoria przedsiębiorczości znajduje się w zakresie dociekań nauk humanistycznych czy przyrodoznawstwa? Idąc dalej: czy przedsiębiorczość jest czynnikiem uwarunkowanym kulturowo, czy posiada charakter naturalny? Jednoznaczna odpowiedź byłaby najwygodniejszą postawą epistemologiczną, jednak nie rozwiązywałoby to problemu adekwatności poznania do stawianych mu celów. W tym przypadku rozpoznania uwarunkowań przedsiębiorczości. Uzyskane w drodze dyskusji naukowej uwarunkowania przedsiębiorczości to różnorodny zbiór czynników, okoliczności, które łączy kategoria przedsiębiorczości. Można potraktować je łącznie lub dzielić ze względu na poszczególne, charakterystyczne wyznaczniki (osobowe, rzeczowe, wewnętrzne, zewnętrzne). Łącznie można je określić jako znane, rozpoznane uwarunkowania przedsiębiorczości, natomiast pozostałe jako nieznanne. Uzyskujemy wówczas podział znane – nieznanne, który wydaje się być najszerszym, ale zarazem czy oddającym specyfikę przedsiębiorczości? Może ten dychotomiczny podział pozwala na oddanie różnorodności badanego zjawiska, ale traci wyrazistość przekazu? Niemniej jednak pokazanie tego dynamicznego charakteru poznania pomiędzy znanymi i nieznanymi czynnikami to w istocie zderzenie indywidualności, jednostkowości, niepowtarzalności z układem mnogościowym (zbiorami jednorodnych przedmiotów), z obiektami przyrodoznawstwa. Na uwagę w tym miejscu zasługują słowa S. Kamińskiego, który wskazuje na trudność jaką spotyka badacz w badaniu przedmiotu, który wymyka się specyfice humanistyki i przyrodoznawstwa: „Trudności, jakie piętrzą się przed badaczem, gdy usiłuje jednakowo uprawiać nauki przyrodnicze i humanistyczne, upoważniają - niezależnie nawet od ontologicznych rozstrzygnięć co do jedyności lub wielości typów bytu oraz co do charakteru wartości - do przypisywania tym ostatnim odrębności epistemologiczno-metodologicznej. W takiej sytuacji nie widać możliwości, aby dało się ustalić jednakowe, a zarazem szczegółowe kryteria naukowości dla przyrodoznawstwa i humanistyki. Nie można bowiem robić tego kosztem zubożenia tej drugiej albo rozluźnienia rygorów tego pierwszego. Redukowanie zaś dyscyplin humanistycznych aż do fizyki stanowi niewątpliwie zabieg niezwykle płodny dla bardziej precyzyjnego opracowania aparatu pojęciowego nauk, ale nie używa argumentu przemawiającego za całkowitą jednorodnością wiedzy. Taka redukcja na siłę zdaje się nie uwzględniać ważnego momentu: bardziej bogate treściowo tezy humanistyki są zarazem mniej mocno uprawomocnione (brak jednorodności faktów, ich niedookreśloność). Czy redukcja może zachować odpowiednio tę własność? Na pewno nie. Nie wolno jednak mniemać, że specyficzność poznania humanistycznego sięga tak daleko, iż narusza granice racjonalności wiedzy albo ogranicza humanistykę do opisu. Typologiczna interpretacja (typ = układ własności według proporcji ich natężenia, powtarzający się wśród egzemplarzy jakiegoś zbioru faktów, ale nie w sposób identyczny) jest nieodzowna. Trzeba również walczyć z pozaracjonalnymi zabiegami uprawomocniającymi tezy humanistyczne. Humanistyka nie sięga tak daleko, aby wykluczała jakiegokolwiek stosowanie metod przyrodoznawstwa. Zróżnicowanie nauk pociąga za sobą jednocześnie ich unifikację”
Por. S. Kamiński, *Nauka i metoda. Pojęcie nauki i klasyfikacji nauk*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1992, s. 299.

² Na brak podziwu w dziedzinie wyjaśnienia kategorii przedsiębiorczości zwracają również uwagę R. B. Hawkins Jr oraz B. Berger. Konstatują oni, że ekonomiści pomijają w zakresie wyjaśnienia kategorii przedsiębiorczości najistotniejsze jej czynniki, a mianowicie czynniki nieekonomiczne, w szczególności społeczno-kulturowe. Dotychczas studia nad przedsiębiorczością - twierdzi R. B. Hawkins Jr - były zdominowane przez ekonomistów. Wskazując na to, że ich prace nie ukazują pełnego obrazu przedsiębiorczości, nie kwestionuje się dorobku nauk ekonomicznych. Nietrudno jednak zauważyć, że wielu ekonomistów celowo pomija to, co zdaniem innych stanowi najistotniejszy element przedsiębiorczości; wpływ takich czynników społecznych, jak przekonania moralne, normy i wartości, jakie ludzie w rozmaitych kulturach cenią sobie najbardziej. Właśnie te czynniki wyznaczają ogólne ramy, w których jednostki mogą rozwijać swoją przedsiębiorczość i poszukiwać dla siebie nowych możliwości. Inaczej - zgodnie z poglądem B. Berger - ekonomiści zakładając, że podstawową motywację stanowi dążenie do maksymalizacji korzyści, utrzymują, że przedsiębiorczość pojawi się mniej lub bardziej spontanicznie w sprzyjających warunkach gospodarczych. Członkowie tego obozu - „główny nurt” przedstawicieli ekonomii neoklasycznej - kładą nacisk na zasadnicze znaczenie takich czynników, jak kapitał, podaż siły roboczej, dostęp do rynków, surowców i technologii. Ich analizy koncentrują się na zagadnieniach „warunków wyznaczających możliwości gospodarcze” i „ryzyka gospodarczego”, a ich modele zawierają kombinacje wąsko zdefiniowanych czynników, powiązanych funkcjonalnie w mniej lub bardziej mechaniczny sposób. W przeciwieństwie do nich antropologowie, historycy, psychologowie i socjologowie, znacznie różniąc się od siebie w rozkładaniu akcentów, wskazują na znaczenie takich czynników nieekonomicznych, jak normy społeczne i podzielane przekonania, psychiczne motywacje do osiągania sukcesu, legitymizacja przedsiębiorczości, zagadnienia społecznej „marginalności” i „wewnętrznej zgodności” między tymi czynnikami w powstawaniu nowoczesnej przedsiębiorczości.

Por. R. B. Hawkins Jr, Słowo wstępne, [w:] B. Berger (red.), *Kultura przedsiębiorczości*, Oficyna Literatów „Rój”, Warszawa 1994, s. 9–10, 13. Przedstawione stanowiska R. B. Hawkinsa Jr oraz B. Berger wskazują na - ich zdaniem - najistotniejsze uwarunkowania przedsiębiorczości

uwarunkowania. Różnorodny i refleksyjny zbiór uwarunkowań oraz próba stworzenia jego syntezy świadczyć mogą o skomplikowaniu i złożoności przedmiotu dociekań naukowych, jednocześnie zachęcają do kontynuowaniu identyfikacji natury przedsiębiorczości. Przedsiębiorczość okazuje się obszarem niezwykle różnorodnym, skomplikowanym, nieznanym a wręcz tajemniczym. Przeprowadzone konsultacje skłoniły organizatorów konferencji do podjęcia kolejnych wyzwań, poprzez zaprojektowanie kolejnego cyklu konferencji, koncentrujących się wokół odkrywania natury przedsiębiorczości.³ Rozpoznawanie natury przedsiębiorczości zainicjuje **konferencja naukowa: Przedsiębiorczość – natura i atrybuty**, którą zaplanowano w dniach 20-21 września 2012 roku. Myśl przewodnią konferencji koncentrować się będzie wokół następujących tez:

- Twórcza destrukcja – schumpeterowska natura przedsiębiorczości.
- Przesłanki ewolucji przedsiębiorczości.
- Praxis przedsiębiorcy.
- Atrybuty podmiotowo-przedmiotowe przedsiębiorczości.

Problematyka konferencji koresponduje z analizą poglądów J. Schumpetera, u którego spotykamy zagadnienie dotyczące ograniczoności horyzontów przedsiębiorcy. W *Teorii rozwoju gospodarczego* czytamy: „(...) sukcesy, przenikliwość i temperament przedsiębiorcy są dla niego równie charakterystyczne jak pewna ograniczoność horyzontów, wyrażająca się w tym, że wykorzystuje on bezpośrednio okazję i *nic więcej*.”⁴

Wydaje się, iż analiza ograniczoności horyzontów i próba przybliżenia ich treści stanowiłaby ważny aspekt naukowych poszukiwań dotyczących natury

w zakresie jej wyjaśnienia, a mianowicie na uwarunkowania społeczno-kulturowe, które są pomijane przez ekonomistów, a którzy zdominowali studia nad przedsiębiorczością. Czy uwarunkowania społeczno-kulturowe są pomijane w dociekaniach naukowych ekonomistów? Wydaje się, że problem ten nie dotyczy woli ekonomistów, lecz w ogóle nauk społecznych w zakresie wyjaśnienia istoty zmiany - jej okoliczności, uwarunkowań. D. Lavoie twierdzi między innymi, że antropologowie, którzy w kwestii kultury mają do powiedzenia więcej niż kto inny, ograniczali się do badania jej jako statycznej całości, nie zaś dynamicznego procesu. Ich zainteresowanie skupiło się na fotografowaniu istniejących wzorów kulturowych, natomiast mniejszą uwagę kierowali na okoliczności zmiany.

Por. D. Lavoie, *Odbywanie i postrzeganie szansy gospodarczej: kultura a Kirznerowski model przedsiębiorczości*, [w:] B. Berger (red.), *Kultura przedsiębiorczości*, Oficyna Literacka „Rój”, Warszawa 1994, s. 44-45.

³ Na problem trudności w wyjaśnianiu natury przedsiębiorczości zwraca uwagę D. Lavoie i P. E. Drucker. Zgodnie z poglądem D. Lavoie’a, wszyscy wiemy, że chińscy emigranci wykazują zwykle znaczną przedsiębiorczość, ale nie potrafimy powiedzieć, dlaczego tak jest. Również P. F. Drucker konstatuje, że ekonomiści nie dostarczyli żadnego wytłumaczenia, dlaczego przedsiębiorczość pojawiła się pod koniec XIX wieku i pojawia się znów obecnie, ani dlaczego ogranicza się do jednego kraju czy jednej kultury. Sukcesy nauk społecznych w dziedzinie wyjaśniania nie budzą szczególnego podziwu — konkluduje D. Lavoie.

Por. P. F. Drucker, *Innowacje i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE, Warszawa 1992, s. 24;

D. Lavoie, *Odbywanie postrzeganie szansy gospodarczej: kultura a Kirznerowski model przedsiębiorczości*, [w:] B. Berger (red.), *Kultura przedsiębiorczości*, Oficyna Literatów „Rój”, Warszawa 1994, s. 44-45; Por. Z. Martyniak, *W sprawie wyjaśnienia teleologicznego i przyczynowego*, [w:] L. Krzyżanowski (red.), *Przedmiot, metoda i paradygmat nauki organizacji i zarządzania*, Instytut Administracji i Zarządzania, Warszawa 1988, s. 99-100.

⁴ Por. J. Schumpeter, *Teoria rozwoju gospodarczego*, PWN, Warszawa 1960, s. 142.

przedsiębiorczości. Mając na uwadze wskazane wcześniej uwarunkowania powstaje zagadnienie ich adekwatności w relacji do konkretnego przedsiębiorcy i jego ograniczeń. Relacja pomiędzy zbiorem uwarunkowań przedsiębiorczości a ograniczonością horyzontów przedsiębiorcy wyznacza nowy kierunek w naszych rozważaniach.

Analizując rozważania J. Schumpetera można również wskazać na takie czynniki ograniczające przedsiębiorcę jak: własny rozum i doświadczenie, poruszanie się zgodnie z obowiązującym prądem, rutyna, szybkie i racjonalne działanie⁵ oraz siła przyzwyczajenia⁶. J. A. Schumpeter wskazuje, że przedsiębiorczość jest to osobliwy stan ducha przedsiębiorcy, który wyzwala w nim siłę do pokonywania piętrzących się wokół przeszkód, własnych poglądów i oporów, pozwala płynąć przeciw prądowi w nieznanych okolicznościach. Schumpeterowski przedsiębiorca nie może istnieć w gospodarce bezrozwojowej, ponieważ istotą jego funkcji jest „realizowanie nowych kombinacji”, „twórcze niszczenie”, czyli kreowanie rozwoju gospodarczego. Do spełnienia tej roli potrzebna jest jednostka o twórczej osobowości, mająca zdolność łamania zwyczajów i tradycji.⁷

⁵ Tamże, s. 126.

⁶ Tamże, s. 137.

⁷ Por. S. Mikosik, *Teoria rozwoju gospodarczego Josepha A. Schumpetera*, PWN, Warszawa 1993, s. 75-77.

Podjęcie takie koreluje z koncepcją homo transgressivus J. Kozielskiego, człowiek taki dąży do ciągłego przekraczania swoich dotychczasowych osiągnięć i dokonań. Dzięki wychodzeniu poza to, czym jest i co posiada, dzięki temu ruchowi naprzód, dzięki swoistej łapczywości rozszerza swój świat, tworzy nowe wartości materialne i symboliczne, rozwija naukę i technikę, sztukę i organizację.

Por. J. Kozielski, *O człowieku wielowymiarowym. Eseje psychologiczne*, PWN, Warszawa 1988, s. 15.